כיתות ג'-ד' | הלכה · חמ"ד | שיעור 2 מתוך 3 | 45 דק' | קיצור שולחן ערוך עז, א

"זכור את יום השבת לקדשו": קידוש

🎯 מטרות השיעור

- התלמידים יסבירו, לפי קיצור שולחן ערוך, שקידוש הוא מצוות עשה מן התורה: לזכור את השבת בדברים.
- התלמידים יבחינו בין "בכניסתו" (קידוש) לבין "ביציאתו" (הבדלה).
- התלמידים יכירו את תקנת חכמים לקדש על כוס יין.

❓ השאלה הגדולה של היחידה

איך הופכים יום רגיל ליום קדוש?

בכל שיעור מוסיפים "כלי" אחד שעוזר להפוך את השבת למיוחדת: נר, כוס קידוש, נר הבדלה ובשמים.

🧪 פתיחה

שואלים: איך אנחנו מראים שיום מסוים מיוחד, למשל יום הולדת? (אומרים ברכה, שרים, מרימים כוסית). מה עושים בבית בליל שבת לפני האוכל?

📖 הסבר למורה

לפי קיצור שולחן ערוך (עז, א), מצוות עשה מן התורה לקדש את יום השבת בדברים, שנאמר "זָכוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ". הזכירה היא גם בכניסת השבת (קידוש) וגם ביציאתה (הבדלה). חכמים תיקנו שהזכירה תהיה על כוס יין.

בשיעור הזה מתמקדים בקידוש של ליל שבת. אפשר להראות לתלמידים את נוסח הקידוש מהסידור ולזהות בו את המילים "זכרון למעשה בראשית" ו"זכר ליציאת מצרים". נוסח הקידוש עצמו לא מובא כאן, וכדאי לקרוא אותו מהסידור של בית הספר.

משפחות שאין בהן יין מקדשות לפעמים על פת. זה לא בכלל המקור שלנו, ושאלה כזאת מפנים לרב.

זרמים: נכתב לחמ"ד, לפי תכנית ההלכה ליסודי (בכיתה ג' לפי משרד החינוך אפשר ללמד מתוך קיצור שולחן ערוך או מדפי עבודה). בממלכתי אפשר להשתמש בשיעורים כהיכרות עם מנהגי שבת.

⚖️ **שימו לב:** הדינים בשיעור מוצגים "לפי" המקור שצוין לידם (קיצור שולחן ערוך, שולחן ערוך, רמב"ם). כל קהילה נוהגת לפי פסיקת הרב שלה ולפי מנהג המשפחה, ובשאלה מעשית שואלים את הרב. כדאי לומר זאת לתלמידים במפורש.

📜 המקור (מתוך ספריא, נוסח תורת אמת / מכון ממרא)

קיצור שולחן ערוך, סימן עז, סעיף א

מִצְוַת עֲשֵׂה מִן הַתּוֹרָה לְקַדֵּשׁ אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת בִּדְבָרִים, שֶׁנֶּאֱמַר זָכוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ, כְּלוֹמַר זָכְרֵהוּ זְכִירַת שַׁבָּת בַּקִּדּוּשׁ. וְצָרִיךְ לְזָכְרֵהוּ בִּכְנִיסָתוֹ בְּקִדּוּשׁ וְגַם בִּיצִיאָתוֹ בַּהַבְדָּלָה. וְתִקְּנוּ חֲכָמִים שֶׁתְּהֵא זְכִירָה עַל כּוֹס יַיִן, בֵּין בִּכְנִיסָתוֹ בֵּין בִּיצִיאָתוֹ (רע"א).

⚖️ כתוב במקור / הסבר

בטור הימני מה שכתוב במקור עצמו. בטור השמאלי הסבר או פירוש, ובו כתוב של מי הוא. ההסבר עוזר להבין, אבל הוא לא חלק מהמקור.

📜 כתוב במקור	🔍 הסבר (ושל מי הוא)
"מִצְוַת עֲשֵׂה מִן הַתּוֹרָה לְקַדֵּשׁ אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת בִּדְבָרִים"	הקידוש הוא קודם כל מילים: אומרים בפה שהיום הוא שבת.
"בִּכְנִיסָתוֹ בְּקִדּוּשׁ וְגַם בִּיצִיאָתוֹ בַּהַבְדָּלָה"	השבת "עטופה" בשני צדדים: מילים בהתחלה ומילים בסוף.
"וְתִקְּנוּ חֲכָמִים שֶׁתְּהֵא זְכִירָה עַל כּוֹס יַיִן"	החכמים הוסיפו את הכוס. הסבר אפשרי (שלנו): יין מסמן שמחה וחגיגיות.

👩‍🏫 מהלך השיעור (45 דקות)

חומרים: סידורים, כוס קידוש (להמחשה), דף העבודה

1. פתיחה: איך מראים שיום מיוחד? (5 דקות)
2. קריאת הסעיף וחלוקתו לשלושה חלקים: מה, מתי, על מה (12 דקות)
3. בסידור: מוצאים בקידוש "זכרון למעשה בראשית" ו"זכר ליציאת מצרים" (10 דקות)
4. דף העבודה (12 דקות)
5. סיכום והוספת "כוס הקידוש" לבריסטול (6 דקות)

💬 שאלות לדיון

הבנה (מה כתוב?)

1. מאיזה פסוק לומדים, לפי הקיצור, את מצוות הקידוש?
2. מה תיקנו חכמים?

פרשנות (מה זה אומר?)

1. מה ההבדל בין "בכניסתו" לבין "ביציאתו"?

2. למה, לדעתכם, זכירה בדברים חשובה גם כשכולם כבר יודעים שהיום שבת?

הערכה (מה דעתי?)

1. מה אתם מרגישים כשמישהו מקדש בבית או בבית הכנסת?

🏁 סיכום השיעור

כל תלמיד כותב על פתק מה הוא היה רוצה "לזכור" בשבת הקרובה, ומדביקים ליד ציור כוס הקידוש בבריסטול.

🎟️ כרטיס יציאה (2 דקות)

בסוף השיעור כל תלמיד כותב על פתק:

1. מה פירוש "לקדש את השבת בדברים"?
2. על מה תיקנו חכמים לעשות את הזכירה?

💡 הערות למורה

בשיעור זה לא נכנסים לדיני קידוש מפורטים (שיעור יין, ישיבה או עמידה): כאן יש מנהגים שונים מאוד בין הקהילות. אם תלמידים שואלים, עונים: "בכל בית לפי המנהג, ושואלים את הרב".

📝 בדף העבודה

חלוקת הסעיף לשלושה חלקים בטבלה, בחירה מרובה, התאמה ו★ שאלת אתגר. מחוון מלא בעמוד השני.

מקורות

- קיצור שולחן ערוך עז, א (ספריא)

מחוון: קידוש: זוכרים את השבת

1. לקדש את השבת בדברים · "זכור את יום השבת לקדשו" · על כוס יין.
2. ב. בכניסתה (קידוש) וביציאתה (הבדלה)
3. כשנכנסת השבת – ב (קידוש) · כשיוצאת השבת – א (הבדלה).
4. "זכרון למעשה בראשית" · "זכר ליציאת מצרים" (לפי הנוסח שבסידור).
5. תשובה פתוחה. כיוון: מה שאומרים בקול נעשה ברור וחגיגי לכל המשפחה, ומזכיר גם לאחרים. לקבל כל נימוק.